

**Plan realizacji materiału z języka polskiego
w czteroletnim liceum ogólnokształcącym**

Na podstawie podręcznika

Ewy Paczoskiej *Przeszłość i dziś. Literatura – język – kultura.*

Liceum i technikum. Klasa 3, część 1.

Nauczyciel: Renata Zachwieja

Tematyka i problematyka lekcji	Liczba godzin	Lektury i inne teksty kultury (teksty podstawowe i konteksty)	Wymagania z zakresu kształcenia literacko-kulturowego i kształcenia językowego		Uwagi o realizacji
			Wymagania na poziom podstawowy Uczeń:	Wymagania dodatkowe na poziom ponadpodstawowy Uczeń:	

MŁODA POLSKA

1. Nastroje końca stulecia, nowe pytania					
Wprowadzenie do epoki Wybitni filozofowie Ważne kierunki w sztuce przełomu wieków Pokolenia Młodej Polski	2 + *1	P. Verlaine, <i>Niemoc</i> (fragm.) Dzieła sztuki typowe dla kierunków przełomu wieków, np. malarstwo E. Degasa, V. van Gogha, G. Klimta, J. Mehoffera, A. Muchy i innych; grafika A. Beardsleya Przykłady stylów architektonicznych	– wyjaśnia nazwę „Młoda Polska”, sytuuje ją na tle kultury i sztuki europejskiej; podaje i komentuje różne nazwy epoki – wyjaśnia terminy: przełom wieków, <i>fin de siècle</i> , schyłkowość, dekadentyzm, modernizm, neoromantyzm – *zestawia pojęcia nowoczesność i modernizm, analizuje ich znaczenia – wymienia najważniejszych twórców należących do dwóch pokoleń Młodej Polski – wymienia filozofów, którzy wpłynęli na postawy i duchowość epoki (Schopenhauer, Nietzsche, Bergson); syntetycznie (*szerzej) przedstawia ich poglądy	– omawia społeczne, polityczne i kulturowe podłoże nowych postaw i tendencji na przełomie wieków – szerzej charakteryzuje modernizm jako zespół kierunków literacko-artystycznych – komentuje różne nazwy epoki, wykorzystując różnorodne konteksty (np. sięgając do publicystyki epoki) – wyjaśnia, dlaczego Kraków stał się centrum sztuki Młodej Polski – uzasadnia, że na przełomie wieków współistniały pokolenia pozytywizmu i Młodej Polski; *wyjaśnia, jak postawy nowej epoki wpłynęły na twórców pozytywistycznych – *przygotowuje krótkie wystąpienie na temat	Na lekcjach warto wykorzystać nagrania utworów np. E. Griega, C. Debussy'ego, K. Szymanowskiego, aby pokazać cechy i motywy muzyki przełomu wieków

		<p>przełomu wieków (np. kamienice secesyjne, budowle Gaudiego)</p> <p>Plakaty, czasopisma, grafiki, sztuka użytkowa</p> <p>Ilustracje i portrety z podręcznika</p>	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie wybranych dzieł sztuki przedstawia główne założenia i cechy sztuki młodopolskiej (np. kontemplacja natury, inspiracje orientalne) – przedstawia secesję jako ważny kierunek w sztuce przełomu wieków i rozpoznaje jej cechy w wybranych dziełach malarstwa, architektury, sztuki użytkowej itp. – wskazuje w dziełach różnych sztuk przykłady motywów związanych z młodopolską duchowością – charakteryzuje i *interpretuje wybrane dzieła sztuki przełomu wieków (malarstwa, architektury, plakatu, sztuki użytkowej itp.), wskazuje ich charakterystyczne cechy 	<p>filozoficznych podstaw epoki (Schopenhauer i Nietzsche)</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia filozoficzne podłoże dekadentyzmu (Schopenhauer); wskazuje przejawy i konsekwencje postawy dekadentckiej (*podaje charakterystyczne cytaty) – rozpoznaje i charakteryzuje styl secesyjny w architekturze i sztuce – porównuje obraz kultury schyłku wieków: XIX i XX – komentuje zestawienie nazw: modernizm i postmodernizm 	
<p>Melancholicy i dekadenci</p> <p>Pesymizm końca wieku</p> <p>Marzenie o Nirwanie</p>	<p>2 + 1F + 1*</p>	<p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Koniec wieku XIX; *Lubię, kiedy kobieta; Hymn do Nirwany</i></p> <p>S. Korab-Brzozowski, <i>*Próżnia</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY P. Verlaine, <i>Niemoc</i> (fragm.)</p> <p>Malarstwo, np. W. Weiss, <i>Melancholik</i>; H. Simberg, <i>Ogród śmierci</i></p> <p>Przykłady dzieł sztuki o inspiracjach orientalnych, np. O. Redon, <i>Budda</i></p> <p>Przedstawienia kobiet w sztuce młodopolskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersze młodopolskie z właściwą dykcją i intonacją – określa ich tematykę i problematykę – określa nastrój i uczucia podmiotu lirycznego; wyjaśnia pojęcie melancholii – odnajduje w wierszach typowe dla schyłku wieku postawy dekadentyzmu, znużenia, przesytu – interpretuje treści symboliczne utworów – wyjaśnia, na czym polegały pesymizm i katastrofizm schyłku wieku; odnajduje jego przejawy w czytanych utworach – odczytuje <i>Koniec wieku XIX</i> jako manifest młodego pokolenia – wskazuje środki stylistyczne tworzące nastrój melancholii, smutku, przygnębienia, nieokreślonej tęsknoty – na podstawie utworów wskazuje różne drogi ucieczki od „ból istnienia”, jak nirwana, miłość zmysłowa, sztuka – wyjaśnia termin „nirwana” – definiuje erotyk jako gatunek literacki; *wskazuje cechy erotyków K. Przerwy-Tetmajera – *charakteryzuje obraz kobiety w poezji i sztuce młodopolskiej – *określa sposoby wykorzystania przez literaturę 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje poetykę czytanych wierszy, wskazując typowe i specyficzne środki stylistyczne – wskazuje przykłady stylizacji (np. modlitewnej) i określa ich funkcję – rozpoznaje w wierszach topos podróży i określa jego funkcję – *wyjaśnia przyczyny supremacji liryki w epoce młodopolskiej – określa filozoficzne źródła postawy dekadentckiej (Schopenhauer) – *przedstawia miejsce nirwany w filozofii Schopenhauera – określa charakter modernistycznej liryki miłosnej – *wskazuje i interpretuje przejawy młodopolskiego mizoginizmu z sztuce epoki – określa sposoby wykorzystania przez literaturę i sztukę młodopolską inspiracji orientalnych – wskazuje w dziełach różnych sztuk (w tym muzyki) przykłady motywów związanych z młodopolską duchowością – *samodzielnie interpretuje czytane utwory, wykorzystując konteksty filozoficzne i biograficzne; charakteryzuje ich poetykę i problematykę – przedstawia sylwetkę twórczą K. Przerwy-Tetmajera jako „liryka pokolenia” 	<p>Przykładowe konteksty muzyczne:</p> <p>M. Ravel, <i>Pawana dla zmarłej infantki</i>;</p> <p>M. Karłowicz, <i>Pieśni o wiekuiestej tęsknocie, Pieśni o wszechbycie</i>;</p> <p>I. Strawiński, <i>Ognisty ptak</i>;</p> <p>N. Rimski-Korsakow, <i>Szeherazada</i>;</p> <p>C. Debussy, <i>Arabesques E-Dur i G-dur</i>;</p> <p>K. Szymanowski, <i>Pieśni szalonego muezina, Pieśni miłosne Hafiza</i></p>

		<p>T. Walas, <i>[Światopogląd dekadentki]</i> (<i>Ku otchłani. Szkice o dekadentyzmie, fragm.</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – i sztukę młodopolską inspiracji orientalnych – wyjaśnia przyczyny nagromadzenia motywów eschatologicznych i związanych z młodopolską duchowością – charakteryzuje warstwę brzmieniową czytanych utworów – wykorzystuje w interpretacji wierszy potrzebne konteksty, w tym: biograficzny, filozoficzny, kulturowy, literacki – *przy pomocy nauczyciela analizuje poetykę wiersza – *zestawia i porównuje czytane wiersze – podaje podstawowe informacje o postaci i twórczości K. Przerwy-Tetmajera – czyta tekst naukowy, przetwarza i hierarchizuje znalezione w nim informacje; wykorzystuje je w wypowiedziach własnych 	<ul style="list-style-type: none"> – *wykorzystuje informacje z tekstów naukowych w interpretacji dzieł sztuki – *porównuje teksty kultury (w tym: literackie, malarskie, muzyczne), wykorzystując różne konteksty 	
Młodopolskie pejzaże duszy	2 + *1	<p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Anioł Pański</i></p> <p>L. Staff, <i>Deszcz jesienny</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY Malarstwo, np. J. Stanisławski, <i>Zmrok</i>; J. Toorop, <i>Wędrowcy</i>; W. Podkowiński, <i>Marsz żałobny Chopina</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersze młodopolskie z właściwą dykcją i intonacją – określa nastrój i uczucia podmiotu lirycznego – odnajduje w wierszach typowe dla schyłku wieku nastroje (melancholia, smutek, pesymizm) – wskazuje w wierszach motywy oniryczne i określa ich funkcje – interpretuje treści symboliczne utworów – wskazuje środki stylistyczne tworzące nastrój melancholii, smutku, przygnębienia, nieokreślonej tęsknoty – wskazuje w wierszach motywy eschatologiczne i związane z młodopolską duchowością – charakteryzuje atmosferę emocjonalną młodopolskiej liryki pejzażowej na podstawie analizy środków stylistycznych – *wyjaśnia, na czym polega psychizacja krajobrazu – wskazuje charakterystyczne symbole i motywy młodopolskie (np. „osmętnica”, sen, droga, rzeka, dym), interpretuje je – charakteryzuje warstwę brzmieniową czytanych utworów; wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje poetykę czytanych wierszy, wskazując środki stylistyczne charakterystyczne dla liryki młodopolskiej – rozpoznaje w wierszach topos podróży (drogi) i określa jego funkcję – w pogłębiony sposób analizuje warstwę brzmieniową wierszy: układ akcentów, rymy, paralelizmy składniowe, instrumentację głoskową itp. – *zna pojęcie syntezy sztuk, dostrzega jej przejawy w czytanych wierszach – samodzielnie interpretuje czytane utwory, wykorzystując konteksty filozoficzne i biograficzne; charakteryzuje ich poetykę i problematykę – *porównuje teksty kultury (w tym: literackie, malarskie, muzyczne), wykorzystując różne konteksty – wyjaśnia pojęcie choroby wieku i odnosi je do postaw artystycznych twórców młodopolskich 	

			<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje instrumentację głoskową i wiersz sylabotoniczny; określa ich funkcje – wykorzystuje w interpretacji wierszy potrzebne konteksty, w tym: filozoficzny, malarski, muzyczny, literacki – *przy pomocy nauczyciela analizuje poetykę wiersza – *zestawia i porównuje czytane wiersze 		
Sny o potędze	1	L. Staff, <i>Kowal</i>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersz z właściwą dykcją i intonacją; określa jego tematykę i problematykę – określa nastrój i uczucia podmiotu lirycznego; odnajduje dążenie do przewyciężenia młodopolskiego pesymizmu – rozpoznaje symboliczną konwencję wiersza – interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworu – dostrzega w wierszu nawiązania do tradycji antycznej i określa ich funkcję – wskazuje środki stylistyczne tworzące nastrój wiersza (m.in. hiperbole, epitety, symbole itp.) – rozpoznaje utwór jako sonet; wskazuje cechy gatunkowe i odnosi je do przekazu dzieła – wykorzystuje w interpretacji wierszy potrzebne konteksty, w tym: biograficzny, filozoficzny, kulturowy, literacki – *analizuje poetykę wiersza – *zestawia i porównuje poznane wiersze młodopolskie – podaje podstawowe informacje o postaci i twórczości L. Staffa – analizuje przykładową interpretację wiersza (z podręcznika); określa jego strukturę, sporządza plan dekompozycyjny – pisze rozprawkę na temat pesymizmu młodopolskich dekadentów i ich wpływu na poezję epoki 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje kreację bohatera lirycznego wiersza – wskazuje filozoficzne konteksty „snów o potędze” (Nietzsche) – charakteryzuje nietzscheanizm jako prąd filozoficzny i określa jego wpływ na kulturę epoki – wyjaśnia, jakie znaczenie dla wymowy wiersza ma jego klasyczna forma sonetu – *dokonuje interpretacji porównawczej wiersza <i>Kowal</i> i wybranego wiersza młodopolskiego o dekadentkim charakterze (np. <i>Koniec wieku XIX</i> lub <i>Deszcz jesienny</i>) – *pisze esej na temat pesymizmu młodopolskich dekadentów i ich wpływu na poezję epoki (lub innego zagadnienia związanego z poznanymi utworami, np. mody na kulturę Wschodu) 	⇒
Jak mówić o tym, że coś jest dobre	1	A. Cegiela, <i>Słowa i ludzie. Wprowadzenie</i>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest wartość (w różnych znaczeniach), definiuje pojęcie wartości, podaje 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje terminy: wartości, antywartości, aksjologia, wartości etyczne, wartości estetyczne 	

<p>lub złe? Język wartości. Wartości w języku</p>		<p><i>do etyki słowa</i> (fragm.)</p>	<p>przykłady</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia termin „język wartości”, podaje przykłady środków językowych służących do nazywania i opisywania wartości – wyjaśnia, jaką wartość użytkową ma język – wie, czym jest etyka, a czym estetyka słowa (wyjaśnia terminy, podając przykłady) – rozpoznaje przejawy językowego dyskryminowania ludzi – zna zasady dobrego stylu i stara się je zachowywać w swoich wypowiedziach – rozpoznaje wulgaryzmy i wyrazy obraźliwe; właściwie je ocenia – *wie, czym jest tabu językowe, rozpoznaje jego obecność w wypowiedziach – w czytanych tekstach rozpoznaje leksykalne sposoby wyrażania wartości 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia typy wartości (autoteliczne i użytkowe, absolutne i względne) – rozróżnia wartości deklarowane i uznawane przez ludzi – rozpoznaje naruszenia etyki słowa w różnych tekstach (np. reklamowych) – odczytuje ocenę zawartą w leksykalnych wykładnikach wyrażania wartości – w zależności od kontekstu – rozróżnia gramatyczne i słowotwórcze środki wyrażania wartości (wskazuje je w tekście, interpretuje) – wskazuje w tekście konstrukcje składniowe wyrażające oceny – analizuje teksty naukowe traktujące o języku wartości; wykorzystuje znalezione informacje w wypowiedziach własnych 	
--	--	---------------------------------------	--	--	--

2. Być artystą					
<p>Być artystą. Jednostka i tłum. Cyganie i dandysi</p>	<p>2 + 1F + *1</p>	<p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Evviva l'arte!</i></p> <p>S. Przybyszewski, <i>Confiteor</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY Malarstwo, np. E. Okuń, <i>Grajek</i>; J. Malczewski, <i>Artysta i chimera</i>; W. Weiss, <i>Demon, Autoportret z maskami</i>; A. Karpiński, <i>Malarze w Jamie Michalikowej</i>; W. Wojtkiewicz, <i>Cyganeria</i></p> <p>Winiety pism artystycznych Młodej Polski (np. <i>Chimery</i>) Plakaty Fotografie Jamy Michalikowej</p> <p>B. Sadkowska, <i>Homo dandys</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersz z właściwą dykcją i intonacją; określa jego tematykę i problematykę – określa, kim jest podmiot liryczny, opisuje jego postawę, nastrój i uczucia – analizuje poetykę wiersza: charakteryzuje budowę, wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje – interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworu – rozpoznaje (*analizuje) elementy prozodyczne wiersza (intonacja, rytm, dynamika), określa ich funkcje – czyta ze zrozumieniem manifest Przybyszewskiego, określa jego tematykę i problematykę, wyjaśnia tytuł – określa nadawcę tekstu i opisuje jego stosunek do sztuki oraz społeczeństwa – wyjaśnia hasło „sztuka dla sztuki”, odwołując się do wiersza, manifestu Przybyszewskiego i innych tekstów kultury – czyta tekst eseistyczny (naukowy) rozpoznaje jego specyfikę – przetwarza znalezione informacje, wykorzystuje je w wypowiedziach własnych – wyjaśnia, kim był młodopolski dandys – na podstawie czytanych utworów poetyckich i tekstów eseistycznych określa młodopolską koncepcję artysty i sztuki – wyjaśnia, na czym polegał konflikt artysty z filistrem – *wyjaśnia przyczyny młodopolskiego kultu sztuki i artysty – *wyjaśnia, dlaczego zdaniem twórców młodopolskich prawdziwa sztuka musiała być elitarna – charakteryzuje styl życia cyganerii (bohemy) artystycznej, wymienia znanych twórców (np. związanych z Krakowem), *przycząca anegdoty itd. – charakteryzuje obraz artysty ukazany w literaturze modernistycznej i wybranych dziełach malarskich – interpretuje motyw maski i jego przekaz w malarstwie 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w wierszu Tetmajera horacjański motyw <i>non omnis moriar</i> – wyjaśnia, czym jest manifest literacki; wskazuje jego cechy w wierszu i tekście Przybyszewskiego – *określa wyrażony w tekście Przybyszewskiego stosunek do tradycji literackiej i kulturowej – analizuje środki stylistyczne użyte w manifestie Przybyszewskiego – wskazuje przejawy młodopolskiego estetyzmu i postawy artystowskiej, *wyjaśnia ich źródła – opisuje antynomię jednostki i tłumy, odnosząc się do różnych tekstów kultury – porównuje teksty kultury przedstawiające artystę (np. wiersz, manifest, dzieła malarskie), uwzględniając różnorodne konteksty – w filozofii epoki szuka inspiracji modernistycznego pojmowania sztuki i artysty – precyzuje znaczenia terminów: artysta, cyganeria, dandyzm, filister – przedstawia dandysowskie pojęcie piękna – *wskazuje różnice między dandyzmem młodopolskim i romantycznym – *dokonuje syntezy: porównuje koncepcje artysty i sztuki w różnych epokach, sytuując je w różnorodnych kontekstach i wskazując ich kulturowe źródła – przygotowuje krótkie wystąpienia na temat życia i twórczości przedstawicieli krakowskiej bohemy artystycznej (tworzy bazę danych) – *wyjaśnia, na czym polegały autokreacje młodopolskich artystów – *wygłasza referat (prezentację): „Artysta w literaturze i sztuce Młodej Polski”, prezentując samodzielnie znalezione materiały i ilustracje 	<p>Godzina fakultatywna – na poszerzenie zagadnień o komponenty historyczne, kulturowe, biograficzne (referaty i prezentacje uczniowskie)</p>

		A. Bursa, <i>Ja chciałbym być poetą</i>	<p>epoki</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje relacje wiążące człowieka z miastem w literaturze i sztuce okresu modernizmu, odnosząc się do konkretnych utworów i dzieł sztuki – porównuje młodopolską koncepcję artysty z wizją romantyczną (kreacja poety; jego powinności wobec narodu) – interpretuje wiersz poety współczesnego: <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa tematykę i problematykę ▪ opisuje podmiot liryczny i jego postawę ▪ rozpoznaje w wierszu ironię i rozpoznaje jej wartościujący charakter – *lokalizuje utwór we właściwej epoce (socrealizm) – odnajduje w nim nawiązanie do młodopolskiej koncepcji artysty i sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> – *pisze esej krytyczny na temat różnych koncepcji artysty i sztuki – także współczesnych – dokonuje analizy i interpretacji wiersza współczesnego, wykorzystując różnorodne konteksty – określa stosunek poety współczesnego do tradycji literackiej i kulturowej – podaje podstawowe informacje o A. Bursie 	⇒
Ku nowej estetyce	1 + *1	<p>Ch. Baudelaire, <i>Padlina; *Malarz życia nowoczesnego</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>Malarstwo, np. W. Wojtkiewicz, <i>Cyganeria</i>; J. Ensor, <i>Ensor z maskami</i></p> <p>Rzeźby modernistyczne, np. A. Rodina, K. Laszczki, G.A. Vigelanda, X. Dunikowskiego (ilustracje z podręcznika)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersz z właściwą dykcją i intonacją; określa jego tematykę i problematykę – określa sytuację liryczną – analizuje poetykę wiersza: charakteryzuje budowę, wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje – wskazuje środki stylistyczne eksponujące motywy brzydoty, śmierci, rozkładu itp. i określa ich funkcje – interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworu – *wskazuje środki literackie charakterystyczne dla poetyki wierszy Baudelaire’a i określa ich funkcję – *wskazuje w utworze elementy prowokacji i naruszania dobrego smaku, formułuje sądy interpretacyjne – *porównuje różne sposoby mówienia o miłości w poezji (np. romantycznej i w wierszu Baudelaire’a) – *na podstawie eseju wyjaśnia, jak Baudelaire pojmuje artystę nowoczesnego; określa przedstawione relacje artysty i miasta – zestawia różne koncepcje artysty poznane w I i II klasie (np. <i>poeta doctus</i>, poeta wieszcz, poeta cygan, poeta kapłan przed ołtarzem sztuki, poeta przeklęty) i odnosi je do sylwetek twórców oraz kreacji literackich – *wyjaśnia termin „poeta przeklęty”, odnosząc go do 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersz, odnosząc go do tradycji literackiej i kulturowej poezji miłosnej – *wskazuje niezbędność motywów skandalu, prowokacji, bulwersowania opinii publicznej, poszukiwania nowych doznań i podniet, uznawania sztuki jako wartości najwyższej – analizuje cechy gatunkowe utworu, porównuje go ze znanymi erotykami (np. K. Przerwy-Tetmajera, A. Asnyka, romantyków, poetów barokowych) – *wyjaśnia pojęcie „turpizm”, odnosząc go do wiersza Baudelaire’a – *przygotowuje noty biograficzne na temat życia i twórczości wybranych „poetów przeklętych” z różnych epok (tworzy bazę danych) – *wygłasza krótkie prezentacje na temat Baudelaire’a, Verlaine’a i Rimbauda, wykorzystując informacje znalezione w różnych źródłach i multimedialne środki przekazu – *pisze esej na temat pojęcia piękna i brzydoty w sztuce – *wyjaśnia, dlaczego rzeźba była w modernizmie 	

			<p>słynnych skandalistów epoki</p> <ul style="list-style-type: none"> – pisze wypowiedź argumentacyjną na temat pojęcia piękna i brzydoty w sztuce, odwołuje się do utworów literackich i innych tekstów kultury – opisuje i charakteryzuje dzieła rzeźby modernistycznej; wskazuje ich specyfikę. 	<p>królową sztuk plastycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> – *wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieł rzeźby modernistycznej 	⇒
Zapożyczenia we współczesnym języku polskim	1 + 1F	J. Miodek, <i>Jestem za „ekstraodlotem”...</i> (fragm.)	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady zapożyczeń we współczesnym języku polskim – określa, z jakich języków pochodzi współcześnie najczęściej zapożyczeń, podaje ich przykłady – rozpoznaje w tekście zapożyczenia, wskazuje te, które zostały przyswojone współcześnie – wskazuje zapożyczenia właściwe dla środowiskowych odmian języka i określonych dziedzin (np. sport, ekonomia, technologie itp.) – klasyfikuje zapożyczenia, rozpoznając: <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwe (leksykalne) ▪ znaczeniowe (semantyczne) – wyjaśnia, jakie zapożyczenia nazywane są internacjonalizmami, podaje ich przykłady – rozpoznaje w tekście często używane internacjonalizmy – rozważa, kiedy używanie zapożyczeń jest błędem językowym, a kiedy nie (zna zasady) – wykorzystuje słowniki do analizy zapożyczeń, zbadania ich znaczenia, rozstrzygnięcia, czy dane zapożyczenie jest użyte poprawnie itp. 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia terminy: oksydentalizmy, orientalizmy, ksenizmy, egzotyzmy – wyjaśnia, czym są zapożyczenia sztuczne i hybrydy, podaje ich przykłady – rozpoznaje internacjonalizmy – wyjaśnia, czym są kalki słowotwórcze, podaje przykłady, *rozdziela kalki składniowe i frazeologiczne – wśród zapożyczeń rozdziela: <ul style="list-style-type: none"> ▪ całkowicie przyswojone (w tym: *graficzne i brzmieniowe) ▪ częściowo przyswojone ▪ cytaty 	Dodatkowa godzina – na przypomnienie wiadomości ze szkoły podstawowej
3. U poetów. W poszukiwaniu istoty świata i języka poezji					
Młodopolskie poszukiwania języka poezji – impresjonizm i symbolizm	4 + 1F + *2	K. Przerwa-Tetmajer, <i>Melodia mgieł nocnych (Nad Czarnym Stawem Gąsienicowym)</i>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersze z właściwą dykcją i intonacją – określa ich tematykę i problematykę – dokonuje analizy i interpretacji wierszy, m.in.: <ul style="list-style-type: none"> ▪ przedstawia sytuację liryczną ▪ określa, kim jest podmiot liryczny, opisuje jego 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie czytanych utworów wyjaśnia, na czym polegał subiektywizm opisu świata w liryce młodopolskiej; *porównuje go z założeniami literatury pozytywistycznej – *rozpoznaje konwencję oniryczną 	Proponowane konteksty muzyczne (do wyboru): M. Ravel, <i>Bolero</i>

<p>Rzeczywistość duszy</p> <p>Poezja kobiet</p> <p>Tatrzańskie fascynacje artystów</p> <p>Młodej Polski</p>		<p>*P. Verlaine, <i>Sztuka poetycka</i></p> <p>*K. Zawistowska, <i>[Moja dusza...]</i></p> <p>*A. Rimbaud, <i>Statek pijany</i></p> <p>J. Kasprzowicz, <i>Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>M. Podraza-Kwiatkowska, <i>Symbolizm</i> (fragm.)</p> <p>Malarstwo, np.: C. Monet, <i>Katedra w Rouen...</i>, <i>Impresja. Wschód słońca</i>; E. Degas, <i>Błękitne tancerki</i>; A. Renoir, <i>Huśtawka</i>; W. Podkowiński, <i>W ogrodzie</i>; J. Stanisławski, <i>Dziewanna</i>; J. Mehoffer, <i>dziwny ogród</i>; A. Bocklin, <i>Wyspa umarłych</i>; G. Moreau, <i>Zjawa</i> itp. Obrazy gór i górali w malarstwie (np. L. Wyczółkowski, <i>Mnich nad Morskim Okiem</i>)</p>	<p>postawę, nastrój i uczucia</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuje poetykę: charakteryzuje budowę, wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje ▪ rozpoznaje (*analizuje) elementy prozodyczne wierszy (intonacja, rytm, dynamika), określa ich funkcje ▪ rozpoznaje symboliczną konwencję wierszy ▪ interpretuje treści symboliczne i alegoryczne utworów ▪ wykorzystuje w interpretacji potrzebne konteksty <p>– charakteryzuje gatunki liryki młodopolskiej: sonet, liryk</p> <p>– w czytanych wierszach rozpoznaje charakterystyczne dla Młodej Polski style i *poetyki (impresjonizm, symbolizm)</p> <p>– rozpoznaje styl impresjonistyczny w malarstwie, wskazuje charakterystyczne cechy</p> <p>– *porównuje funkcjonowanie cech stylu impresjonistycznego w poezji i malarstwie</p> <p>– *przygotowuje wystąpienie na temat miejsca liryki tatrzańskiej oraz fascynacji górami w kulturze epoki</p> <p>– wykorzystuje informacje z tekstu naukowego, *przetwarza je twórczo w swoich wypowiedziach</p> <p>– wyjaśnia młodopolską koncepcję symbolu (na konkretnych przykładach); dostrzega różnicę między symbolem a alegorią, umie je wyjaśnić</p> <p>– interpretuje symbole zawarte w czytanych utworach oraz w malarstwie</p> <p>– podaje przykłady omawianych stylów w malarstwie i muzyce; podaje nazwiska najśłynniejszych twórców</p> <p>– pisze wypracowanie na temat wybranego wiersza, kierując się wskazówką interpretacyjną podaną w temacie</p> <p>– *wyjaśnia, czym była młodopolska synteza sztuk</p> <p>– *interpretuje obrazy impresjonistyczne i symbolistyczne</p> <p>– *wskazuje dzieła młodopolskie związane z Tatrami i folklorem podhalańskim</p> <p>– *określa tematykę i problematykę wiersza J. Kofty</p> <p>– *wyjaśnia, dlaczego Rimbaud został wybrany na Anioła</p>	<p>– *interpretuje <i>Statek pijany</i> jako poetycki manifest wolności (wyobraźni, sztuki, artysty...); *odnajduje w wierszu próbę stworzenia niepowtarzalnego języka sztuki</p> <p>– szerzej wyjaśnia, czym były i jakie miejsce zajmowały w panoramie epoki impresjonizm i symbolizm; wskazuje ich podłoże filozoficzne</p> <p>– wskazuje środki artystyczne charakterystyczne dla omawianych stylów (w literaturze i malarstwie), określa ich funkcje</p> <p>– określa miejsce synestezji w liryce młodopolskiej, wyjaśnia jej filozoficzne założenia; wskazuje metafory synestezyjne w czytanych utworach</p> <p>– *przedstawia symbole typowe dla poezji epoki, ukazujące mistyczną rzeczywistość duszy</p> <p>– przedstawia założenia psychoanalizy Freuda i jej wpływ na twórczość epoki</p> <p>– określa, w jaki sposób poezja dążyła do ukazania tajemnicy istnienia (symbol, sugestia, zasada powszechnych powinowactw)</p> <p>– *przedstawia postacie symbolistów francuskich (J. Moréasa, A. Rimbauda, S. Mallarmégo) i ich wpływ na epokę</p> <p>– wskazuje źródła fascynacji przyrodą gór i folklorem góralskim w sztuce przelomu wieków</p> <p>– *porównuje różne sposoby wykorzystania formy gatunkowej sonetu (w literaturze różnych epok)</p> <p>– określa miejsce liryki kobiecej w twórczości Młodej Polski (*przygotowuje prezentację na ten temat na podstawie wiadomości z podręcznika i samodzielnie znalezionych informacji)</p> <p>– *interpretuje porównawczo wiersze i obrazy impresjonistyczne i symbolistyczne</p> <p>– pisze wypowiedź argumentacyjną zawierającą analizę i interpretację wybranego utworu</p>	<p>C. Debussy, <i>Morze, Światło Księżycy, Popołudnie fauna</i></p> <p>M. Karłowicz, <i>Pieśni</i> ⇒</p> <p>K. Szymanowski, <i>Harnasie</i> (fragm.)</p>
---	--	---	--	--	--

		<p>*J. Kofta, <i>Rimbaud,</i> <i>Aniele Strózu mój</i></p>	<p>Stróża poety – *przedstawia propozycję interpretacji utworu</p>	<p>– *wyjaśnia, do jakiej tradycji literackiej nawiązuje wiersz współczesny – *interpretuje wiersz, sytuując go w różnych kontekstach (w tym – historycznym, biograficznym, literackim)</p>	
--	--	---	--	---	--

<p>Młodopolskie poszukiwania języka poezji – ekspresjonizm</p> <p>Poetyckie „wadzenie się” z Bogiem</p>	<p>2 + 1F + *1</p>	<p>J. Kasprówic, <i>Dies irae</i> (fragm.)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>Malarstwo, np.: E. Munch, <i>Krzyk</i>, <i>Madonna</i>; E. Node, <i>Ukrzyżowanie</i>; W. Weiss, <i>Promienny zachód słońca</i>; L. Wyczółkowski, <i>Głowa Chrystusa</i>; (przykłady malarstwa ekspresjonistycznego i dzieła reprezentujące nurt groteski)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta utwór z właściwą dykcją i intonacją – określa jego tematykę i problematykę – określa, kim jest podmiot liryczny, opisuje jego nastrój i uczucia – rozpoznaje konwencję symboliczną; wskazuje i interpretuje symbole – określa budowę i kompozycję dzieła – wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje – rozpoznaje (*analizuje) elementy prozodyczne wierszy (intonacja, rytm, dynamika), określa ich funkcje – wykorzystuje w interpretacji potrzebne konteksty (m.in. biograficzny, literacki, kulturowy) – rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej (motywy apokaliptyczne, Adam i Ewa, Szatan, grzech) i antyczne (prometeizm); wyjaśnia ich funkcje – określa obraz kondycji ludzkiej ukazany w wierszu – przedstawia przyczyny prometejskiego buntu Adama – rozpoznaje ekspresjonistyczny charakter wiersza, wskazuje charakterystyczne środki artystyczne – na podstawie utworu i dzieł malarskich określa charakterystyczne cechy stylu ekspresjonistycznego – charakteryzuje rolę konwencji hymnicznej – podaje najważniejsze informacje o <i>Hymnach</i> Kasprówicza, *sytuując je w biografii twórczej autora i kontekście poezji Młodej Polski – *interpretuje obrazy ekspresjonistyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje obrazy poetyckie, analizuje sposób ich przedstawienia i interpretuje funkcję w utworze – charakteryzuje obraz przestrzeni i sposób jej ukazania w utworze – *rozpoznaje konwencję oniryczną – wskazuje elementy, symbole i obrazy nawiązujące do Apokalipsy; *określa, na czym polega ich reinterpretacja w utworze Kasprówicza – *wyjaśnia, w jaki sposób przywoływanie tradycji literackiej służy budowaniu wartości – wskazuje środki artystyczne charakterystyczne dla stylu ekspresjonistycznego; odnosi je do literatury i malarstwa – analizuje metaforykę <i>Dies irae</i> (na podstawie czytanych fragmentów) – wyjaśnia, czym były katastrofizm i ekspresjonizm przełomu wieków i jakie miejsce zajmowały w panoramie epoki – wskazuje filozoficzne źródła postaw odnalezionych w <i>Dies irae</i> (np. katastrofizmu i prometejskiego wadzenia się z Bogiem) – *porównuje utwory literackie i dzieła malarskie o charakterze ekspresjonistycznym, uwzględniając różnorodne konteksty – porównuje prometejski bunt Adama z buntem Konrada w <i>Wielkiej Improwizacji</i> – *analizuje sposób funkcjonowania motywów apokaliptycznych w tradycji kultury (w poznanych utworach literackich); dokonuje syntezy 	<p>Ewentualny kontekst muzyczny: K. Szymanowski, <i>Trzy fragmenty z poematów Jana Kasprówicza</i>; pieśni do słów T. Micińskiego</p>
---	------------------------	---	--	--	---

<p>Uspokojenie i zgoda ze światem. Motywy franciszkańskie i klasycystyczne w twórczości poetów młodopolskich</p>	<p>2 + *1</p>	<p>J. Kasprowicz, *** [Rozmówiała się ma dusza], *** [Witajcie kochane góry]</p> <p>L. Staff, Przedśpiew</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY Malarstwo, np.: J. Malczewski, <i>Święty Franciszek</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta wiersze z właściwą dykcją i intonacją – określa ich tematykę i problematykę – określa, kim jest podmiot liryczny/bohater liryczny utworów, opisuje jego nastrój i uczucia, stosunek do świata – określa postawę filozoficzną podmiotu mówiącego, wskazuje źródła jego miłości do świata – *syntetycznie przedstawia obraz śmierci w twórczości Kasprowicza i Staffa, analizuje sposób przedstawienia i funkcje – określa budowę i kompozycję wierszy – wskazuje środki stylistyczne i określa ich funkcje – rozpoznaje (*analizuje) elementy prozodyczne wierszy (intonacja, rytm, dynamika), określa ich funkcje – wykorzystuje w interpretacji potrzebne konteksty (m.in. biograficzny, literacki, kulturowy) – w czytanych wierszach rozpoznaje klasycyzm i franciszkanizm, wskazuje konkretne cytaty – dostrzega w wierszach obecność toposu wędrowki i określa jego funkcję – porównuje postawę filozoficzną, uczucia, stosunek do świata i Boga itp. (*a także sposób ich wyrażenia) w hymnie <i>Dies irae</i> oraz późnych wierszach Kasprowicza – pisze pracę na temat wybranego wiersza, kierując się wskazówką interpretacyjną podaną w temacie – *dostrzega przemiany postaw twórczych Kasprowicza i Staffa – określa, na czym polega „pogodzenie się ze światem” w późnej poezji Kasprowicza, wskazuje jej formalne wykładniki – *interpretuje obrazy ekspresjonistyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia terminy: klasycyzm, franciszkanizm; określa, jakie miejsce zajmowały w panoramie epoki – wskazuje motywy franciszkańskie obecne w wierszach Kasprowicza – rozpoznaje nawiązania do dzieł związanych ze św. Franciszkiem – dostrzega nawiązania do tradycji antycznej w wierszu Staffa (klasycyzm, ład, harmonia, postawa stoicka itp.) – *wskazuje w wierszu Staffa aluzję do słów Terencjusza i interpretuje ją; rozpoznaje nawiązanie do tradycji renesansowego humanizmu – wskazuje filozoficzne źródła postaw odnalezionych w czytanych utworach (stoickiego dystansu i klasycyzmu, a także postawy franciszkańskiej) – *przedstawia przemiany postawy filozoficznej i artystycznej w twórczości Kasprowicza oraz Staffa – *porównuje sposób przedstawienia i funkcję motywów franciszkańskich w dziełach różnych sztuk – porządkuje wiadomości o kierunkach w poezji i sztuce przełomu wieków, definiuje terminy, tworzy bazę danych – *wygłasza samodzielnie przygotowany referat, prezentując znalezione materiały (w albumach, internecie itp.) na temat kierunków sztuki młodopolskiej – *pisze interpretację porównawczą dwóch utworów (lub różnych dzieł sztuki) 	
---	---------------	---	---	--	--

Razem czy oddzielnie? O pisowni niektórych wyrazów i ich połączeń (cz. 1)	1		<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zasady pisowni łącznej i rozdzielnej <ul style="list-style-type: none"> ▪ partykuły <i>nie</i> z czasownikami, rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami ▪ przymiotników złożonych ▪ rzeczowników złożonych ▪ połączeń rzeczownikowo-rzeczownikowych ▪ przymiotników utworzonych od wyrazów przyimkowych i wyrazów zawierających liczebnik ▪ połączeń przysłówków i przymiotników – stosuje poznane zasady ortograficznych w tekstach własnych, poprawia teksty cudze – w razie wątpliwości korzysta ze słowników oraz kompendiów internetowych (np. poradni językowych, strony RJP itp.) – dokonuje korekty tekstu własnego, wykorzystując znajomość zasad ortograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawia błędy ortograficzne w zakresie pisowni łącznej i pisemnej, analizując relacje między członami połączeń – uzasadnia swoje decyzje poprawnościowe, odwołując się do zasad pisowni polskiej – rozróżnia zasady pisowni <i>nie</i> z czasownikami w różnych formach w zależności od znaczenia wypowiedzi – stosuje zasady poprawności ortograficznej w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym i cudzym 	
--	---	--	---	---	--

4. Nowa proza. Żeromski. Conrad

Problematyka narodowa i społeczna opowiadań Stefana Żeromskiego. Realizm, naturalizm, symbolizm... Obraz społeczeństwa Polski postyczeniowej. Stefan Żeromski – doświadczenia współczesności; nowa proza	4 + 1F + *1	Stefan Żeromski, <i>Rozdzióbią nas kruki, wrony...; Echa leśne</i> PROPONOWANE KONTEKSTY Malarstwo, np.: A. Grottger, dzieła o tematyce powstańczej, np. <i>Pierwsza ofiara</i>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza, parafrazuje, opowiada utwory – określa ich tematykę i problematykę – określa elementy świata przedstawionego (czas, miejsce, wydarzenia, wątki...) – przedstawia kompozycje utworów, określa ich cechy gatunkowe (opowiadanie, nowela) – przedstawia i charakteryzuje bohaterów – rozpoznaje realistyczną konwencję utworów – określa sposób prowadzenia narracji („oczyma bohaterów”, „oczyma dziecka”) i jego funkcję – wskazuje motywy i sytuacje symboliczne; odczytuje ich znaczenia – interpretuje tytuł każdego z utworów, wykorzystując różne konteksty – dostrzega elementy naturalistyczne i określa ich funkcje – w czytanych utworach odnajduje odbicie problemów społecznych, narodowych i egzystencjalnych – określa sposób ukazania natury i jej funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje utwory, wykorzystując różne konteksty (historyczny, literacki, biograficzny, kulturowy...) – rozpoznaje artystyczne sposoby budowania nastroju – w czytanych utworach wskazuje obecność różnych kategorii estetycznych (np. tragizm, patos, ironia) oraz określa ich funkcje – wskazuje stylistyczne wykładniki tragizmu, komizmu, ironii – w sposób pogłębiony charakteryzuje postać Szymona Winrycha i analizuje motywy jego postępowania; dostrzega w nim elementy różnych tradycji – określa funkcję zestawienia postaci bohatera i chłopca obdzierającego trupa – w kreacjach bohaterów dostrzega nawiązania do tradycji romantycznej (w tym – kreacji bohatera 	
---	-------------	--	---	---	--

			<p>w opowiadaniach</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką funkcję w utworze <i>Rozdzióbią nas kruki, wrony...</i> pełni ukazane naturalistyczne studium umierania – na podstawie czytanych utworów podaje różne interpretacje stanu niewoli obecne w literaturze młodopolskiej – odnosi się do wartości obecnych w czytanych utworach (np. patriotyzm, altruizm, honor, wierność zasadom...) – porównuje obraz powstania styczniowego w opowiadaniu <i>Rozdzióbią nas kruki, wrony...</i> i w malarstwie Grottgera; *dostrzega opozycyjność opowiadania wobec konwencji mówienia o powstaniu – podaje informacje o życiu i twórczości Żeromskiego; *wykorzystuje kontekst biograficzny do pogłębienia odczytania opowiadań – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat powinności człowieka wobec tożsamości narodowej, honoru i innych imponderabiliów – swoje przemyślenia na temat problematyki utworów Żeromskiego ujmuje w formę przejrzyście skomponowanego wypracowania – *wskazuje charakterystyczne cechy stylu prozy Żeromskiego 	<p>romantycznego); interpretuje je</p> <ul style="list-style-type: none"> – w pogłębiony sposób analizuje płaszczyznę aksjologiczną utworów – wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja zewnętrzna (np. niewola narodowa, ograniczenia społeczne) determinuje stan ducha jednostki – we fragmentach utworów wskazuje stylistyczne wyznaczniki różnych poetyk i stylów – nazywa stylistyczne sposoby oddawania stanów i przeżyć wewnętrznych bohaterów – na podstawie opowiadań Żeromskiego określa charakterystyczne cechy młodopolskiego naturalizmu – *analizuje budowę składniową oraz elementy prozodyczne prozy Żeromskiego; określa funkcję i efekt artystyczny zastosowanych środków – wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja zewnętrzna (np. niewola narodowa, ograniczenia społeczne) determinuje stan ducha jednostki – na podstawie czytanych utworów określa charakterystyczne cechy prozy młodopolskiej (*deformacje kompozycyjne, *współwystępowanie różnych poetyk, perspektywa narratora, *liryzacja prozy itp.) – pisze pracę na temat idei i problemów obecnych w prozie Żeromskiego (w formie przemyślanej, funkcjonalnej wobec tematu) 	⇒
Powieść o dojrzwaniu	1	<p>Stefan Żeromski, <i>Szyfowe prace</i> (przypomnienie lektury ze szkoły podstawowej)</p> <p>PROPONOWANY KONTEKST A. Mickiewicz, <i>Reduta Ordo</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza, parafrazuje, opowiada utwór – określa jego tematykę i problematykę oraz jej związek ze zjawiskami historycznymi, społecznymi i egzystencjalnymi – określa elementy świata przedstawionego (czas, miejsce, wydarzenia, wątki...) – przedstawia kompozycję utworu – przedstawia i charakteryzuje bohaterów, pogłębia charakterystykę M. Borowicza i A. Radka – interpretuje tytuł – rozpoznaje realistyczną konwencję utworu 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje powieść, wykorzystując różne konteksty (historyczny, literacki, biograficzny, kulturowy...) – wskazuje obecność w utworze różnych kategorii estetycznych (np. tragizm, patos, humor, ironia, liryzm) oraz określa ich funkcje – określa sposób ukazania w powieści polskiego społeczeństwa podczas głębokiej nocy niewoli narodowej – dostrzega w utworze motywy symboliczne i określa ich funkcje 	<p>W miarę możliwości należy sięgnąć do fragmentów powieści, zacytować fragmenty, przypomnieć sceny itp.</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – określa sposoby prowadzenia narracji i ich funkcję – odczytuje powieść jako utwór o dojrzewaniu i jako zapis dylematów młodych Polaków z końca XIX wieku – przedstawia walkę młodzieży polskiej z wynarodowieniem – ocenia wartość poezji romantycznej i jej rolę w kształtowaniu tożsamości narodowej pokoleń Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia sposoby nawiązywania do tradycji romantycznej i *określa jej rolę w budowaniu wartości uniwersalnych oraz narodowych – *dostrzega w utworze różne zabiegi artystyczne (np. psychizację pejzażu, monolog wewnętrzny) i określa ich rolę ukazywaniu przeżyć wewnętrznych bohaterów 	⇒
<p>Tragiczne wybory i samotność bohatera</p> <p>Etyka conradowska</p>	5 + 1F + *1	<p>J. Conrad, <i>Lord Jim</i> (powieść czytana w całości)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>Z. Najder, [Conrad – pisarz nowoczesny]</p> <p>Maya Jasanoff, [Aktualność Conrada]</p> <p>Malarstwo, np. P. Gauguin, <i>Jeźdźcy; Skąd przychodzimy, kim jesteśmy, Dokąd idziemy</i></p> <p>Cz. Miłosz, <i>Traktat poetycki</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza, parafrazuje, opowiada utwór – określa jego tematykę i problematykę – opisuje elementy świata przedstawionego (czas, miejsce, wydarzenia, wątki...) – przedstawia kompozycję utworu – rozpoznaje realistyczną konwencję powieści, – wskazuje elementy symboliczne; odczytuje je – charakteryzuje głównego bohatera i przedstawia inne postacie utworu – charakteryzuje porównawczo Lorda Jima i Marlowa – określa perspektywę narracji i jej związek z kreowaniem sylwetki bohatera – analizuje motywy decyzji bohatera, ustosunkowuje się do nich – w kreacji bohatera wskazuje elementy tradycji romantycznej i nawiązania do etosu rycerskiego; *interpretuje je – analizuje zawarte w powieści opisy morza i określa ich funkcje; wskazuje metafory i inne środki stylistyczne tworzące nastrój – wskazuje główne cechy poetyki utworu (impresjonizm i symbolizm, różne style, jakimi posługuje się narrator, kompozycja, psychologizm, powieści) – interpretuje powieść, wykorzystując kontekst biografii bohatera i kontekst historyczny, społeczny i egzystencjalny – *odczytuje w powieści obraz kryzysu kultury europejskiej przełomu XIX i XX wieku – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat honoru, 	<ul style="list-style-type: none"> – tworzy pogłębiony portret psychologiczny Lorda Jima, odwołując się do treści utworu i opinii różnych postaci powieściowych – analizuje sposób opowiadania o losach Jima (ogląd z wielu perspektyw, wielokrotne powracanie do pewnych epizodów) – określa symboliczne i metaforyczne sensory w utworach Conrada nadawane żywiołowi morza – określa Conradowską wizję świata i losu (przeciwieństwo człowieka i natury, konflikt wartości, dramat wyborów) – porównuje sposób pojmowania honoru w powieści Conrada i <i>Echach leśnych</i> Żeromskiego – *wskazuje cechy powieści Conradowskiej, które oddziaływały na powieść XX w. (np. swobodne posługiwanie się czasem, optyka zmiennych punktów widzenia, wprowadzanie elementów różnych gatunków literackich, angażowanie czytelnika w dramat psychologiczno-moralny bohatera) – porównuje sposób ukazania egzotycznych kultur w powieści Conrada i na obrazach Gauguina; *dostrzega motywy symboliczne i porównuje ich charakter oraz funkcje – *przygotowuje prezentację (referat) na temat życia i twórczości Conrada na podstawie samodzielnie znalezionych wiadomości, 	Godzina fakultatywna na prezentację (lub referaty) uczniowskie na temat życia i twórczości Conrada. Można je połączyć z pogłębieniem interpretacji fragmentu <i>Traktatu poetyckiego</i> Miłosza

			<p>lojalności, etyki wierności sobie itp., odwołując się do powieści Conrada</p> <ul style="list-style-type: none"> – *wie, w jaki sposób etyka Conradowska oddziałała na przyszłe pokolenia (np. młodzieży walczącej w czasie II wojny światowej) – pisze wypracowanie (wypowiedź argumentacyjną) na temat problematyki poruszanej w utworze – wygłasza mowę oskarżycielską lub obrończą na temat postępowania Lorda Jima; zbudowaną zgodnie z zasadami retoryki – czyta fragmenty literatury naukowej poświęconej prozie Conrada; wykorzystuje zawarte w nich informacje – odczytuje główną myśl tekstu naukowego, rozpoznaje sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację – odczytuje fragment <i>Traktatu poetyckiego</i> Miłosza jako poetycki miniportret Conrada – *wykorzystuje wiadomości o <i>Jądrze ciemności</i> Conrada do interpretacji czytanego fragmentu utworu Miłosza 	<p>przywołuje fragmenty jego utworów</p> <ul style="list-style-type: none"> – *pisze esej (lub wypracowanie w innej formie) na temat etyki conradowskiej – uzasadnia tezę, że Conrad jest pisarzem nowoczesnym; wykorzystuje argumenty znalezione w tekście naukowym – wyjaśnia, co symbolizuje Conrad (jako człowiek i pisarz) w czytanim fragmencie <i>Traktatu poetyckiego</i> Miłosza – *interpretuje fragment <i>Traktatu poetyckiego</i> Miłosza, dostrzegając w nim mityzację biografii Conrada – wygłasza mowę na temat etyki Conradowskiej i jej miejsca we współczesnym społeczeństwie – stosuje retoryczne zasady kompozycyjne, wygłasza mowę z wykorzystaniem środków pozajęzykowych 	⇒
--	--	--	--	--	---

5. Młodopolskie poszukiwania pierwotności. *Chłopi* Władysława Reymonta

<p>Chłopi Władysława Stanisława Reymonta – czyli przestrzeń mitu</p> <p>Obrazy wsi i chłopskiego życia</p> <p>Młodopolskie odkrycia kultury ludowej</p> <p>Człowiek w rytmach natury</p>	6 + *3	<p>W.S. Reymont, <i>Chłopi</i> (tom I)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>K. Wyka, [„<i>Chłopi</i>” – <i>związki z epoką</i>]</p> <p>T. Linkier, [<i>Staw w Lipcach</i>]</p> <p>Malarstwo przedstawiające tematy wiejskie, np. L. Wyczółkowski, <i>Kopanie buraków</i>,</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza, parafrazuje, opowiada utwór – określa jego tematykę i problematykę oraz jej związek ze zjawiskami społecznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi epoki – opisuje elementy świata przedstawionego (czas, miejsce, wydarzenia, wątki...); przedstawia sposoby ich kreowania – przedstawia kompozycję utworu – rozpoznaje różne konwencje obecne w powieści (realizm, naturalizm, symbolizm itp.) – charakteryzuje bohaterów indywidualnych i zbiorowych – *rozpoznaje mitologizację w kreacjach postaci powieściowych – opisuje przestrzeń wsi jako zamkniętą enklawę *i przestrzeń mityczną – wskazuje w powieści różne porządki czasowe („rytm 	<ul style="list-style-type: none"> – *wyjaśnia, dlaczego powieść Reymonta określa się mianem „chłopskiej epopei” – podaje argumenty, odwołując się do treści i budowy utworu – charakteryzuje bohaterów, wskazując m.in. biologiczną (naturalistyczną) motywację ich postępowania – dostrzega konflikty wewnętrzne bohaterów wynikające z działania sprzecznych sił i bodźców – wykorzystując wiedzę o mitach, pogłębia interpretację postaci powieściowych i życia wsi – *przedstawia filozoficzne podłoże modernistycznego zainteresowania mitami (Nietzsche) – *wykazuje, sięgając do utworów literackich i innych tekstów kultury, że literaturę (kulturę) 	
---	--------	--	---	--	--

		<p><i>Siewca</i>; T. Axentowicz, <i>Święto Jordanu</i>; J. Malczewski, <i>Topielec w uściskach dziwożony</i>; F. Ruszczyk, <i>Ziemia</i></p> <p><i>Chłopi</i>, film w reż. J. Rybkowskiego</p>	<p>i toki”), którym podlega życie chłopów</p> <ul style="list-style-type: none"> – interpretuje fakt, iż życie w Lipcach toczy się poza konkretnym czasem – *wskazuje fundamenty ładu, na którym jest oparte życie wsi – charakteryzuje moralność, wierzenia i obyczajowość mieszkańców Lipiec – wskazuje ich chrześcijańskie i pozachrześcijańskie korzenie – charakteryzuje różnorodne związki człowieka z naturą ukazane w <i>Chłopach</i> – określa różne oblicza („wcielenia”) narratora powieści (wskazuje właściwe fragmenty i środki stylistyczne); *interpretuje funkcje każdego z nich – interpretuje treści symboliczne utworu – wskazuje fragmenty reprezentujące różne style, np. impresjonizm, symbolizm, realizm, naturalizm; uzasadnia, wskazując środki stylistyczne i charakter opisu – *interpretuje funkcje różnych stylów (impresjonistycznego, naturalistycznego, realistycznego...) w języku powieści – rozpoznaje w utworze stylizację gwarową; określa jej charakter i funkcję – *pisze recenzję filmowej adaptacji <i>Chłopów</i> w reż. J. Antczaka – na przykładzie wybranych dzieł sztuki porównuje sposób ukazania tematów wiejskich w literaturze i malarstwie – wyjaśnia, na czym polegało odkrycie twórczości ludowej w okresie Młodej Polski (jak artyści postrzegali ludowość) – podaje przykłady młodopolskiej fascynacji kulturą wiejską; *uzasadnia, że w literaturze i malarstwie chłop stawał się postacią mityczną – czyta fragmenty literatury naukowej poświęconej „Chłopom”; wykorzystuje zawarte w nich informacje – odczytuje główną myśl tekstu naukowego, rozpoznaje sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację – pisze wypowiedź argumentacyjną (rozprawkę, szkic 	<p>epoki cechuje mitologiczny synkretyzm</p> <ul style="list-style-type: none"> – *w kreacjach bohaterów odnajduje mityczne archetypy postaw – *dostrzega w utworze biblijny mit siewcy i antyczny mit eleuzyjski; określa ich funkcje – *określa symbolikę postaci kobiecych (wyrzucenie ze wsi Jagny i wzrost pozycji Hanki) <p>⇒</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje gromadę chłopską jako bohatera zbiorowego powieści – rekonstruuje powszechnie przyjęty system wartości i prawa, jakimi się rządzi zbiorowość – analizuje język i styl każdego z narratorów, wskazując środki charakterystyczne dla różnych stylów: impresjonistycznego, realistycznego, naturalistycznego – analizuje stylizację gwarową, wskazując różne rodzaje dialektyzmów – *wskazuje elementy heroizacji i symbolizmu (np. śmierć Boryny) – *w poetyce utworu dostrzega przejawy młodopolskiej syntezy sztuk – *w interesujący sposób prezentuje życie i twórczość Reymonta (referat lub prezentacja); wykorzystuje samodzielnie znalezione materiały – opisuje rozwój form powieściowych od XIX-wiecznego realizmu do prozy młodopolskiej 	
--	--	--	---	---	--

			interpretacyjny...) związaną z problematyką i poetyką powieści		
Młoda Polska tatrzańska	1 + *1	<p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Marsz zbójcki, List Hanusi</i> (fragm.)</p> <p>J. Kasprówicz, utwory ukazujące przyrodę tatrzańską</p> <p>Przykłady stylu zakopiańskiego w architekturze</p> <p>Malarstwo ukazujące Tatry i górali</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia młodopolskie odkrywanie Tatr, Zakopanego i folkloru góralskiego – wymienia postacie twórców i działaczy związanych z Tatrami i Zakopanem – podaje przykłady utworów młodopolskich, malarstwa i muzyki związanych z Tatrami i folklorem podhalańskim – określa, jakie wartości obecne w baśniach, legendach i podaniach góralskich fascynowały artystów młodopolskich – w czytanych fragmentach utworów tatrzańskich K. Przerwy-Tetmajera wskazuje i interpretuje: <ul style="list-style-type: none"> ▪ fascynację kulturą ludową góralszczyzny ▪ mityzację i heroizację bohaterów (np. Janosika) ▪ obrazy przyrody tatrzańskiej ▪ wykorzystanie gwary podhalańskiej – rozpoznaje i opisuje styl zakopiański – na przykładzie wybranych dzieł sztuki porównuje sposób ukazania górali i góralszczyzny w literaturze i malarstwie – samodzielnie znajduje w różnych źródłach informacje o miejscu Tatr i góralszczyzny w kulturze Młodej Polski, tworzy bazę danych – realizuje indywidualnie lub zespołowo projekt edukacyjny związany z modą tatrzańską w okresie Młodej Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowuje wystąpienie na temat roli Zakopanego i inspiracji góralszczyzną (Witkiewicz, styl zakopiański, folklor podhalański, Sabała, taternictwo, stylizacje góralskie itd.) – wskazuje źródła fascynacji przyrodą gór i folklorem góralskim w sztuce przełomu wieków – w postawach i filozofii epoki znajduje źródła mitu górala (góralszczyzny) w twórczości młodopolskiej – analizuje środki językowe służące stylizacji gwarowej utworów Przerwy-Tetmajera – *porównuje teksty kultury związane z Tatrami, uwzględniając różne konteksty – *wykorzystuje teksty naukowe w interpretacji dzieł sztuki (poezji, malarstwa i muzyki) związanych z Tatrami i góralszczyzną 	<p>Na lekcji warto wykorzystać nagrania utworów M. Karłowicza oraz K. Szymanowskiego</p> <p style="text-align: right;">⇒</p>
W tym samym języku, a jednak inaczej... Zróznicowanie regionalne polszczyzny Dialekty polskie	1 + 1F	<p>Przykłady wypowiedzi gwarowych</p> <p>Kwiryna Handke, <i>Terytorialne odmiany polszczyzny [w:] Współczesny język polski</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnia terminy: polszczyzna ogólna, dialekt, gwara, dialektyzm – wyjaśnia różnice między dialektem i gwarą – wymienia główne dialekty polskie (mazowiecki, wielkopolski, śląski, małopolski) – wie, że język kaszubski ma status odrębnego języka narodowego – wyjaśnia, czym jest dialektyzm, podaje i objaśnia przykłady (np. mazurzenie) 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje szerzej specyfikę dialektów mazowieckiego, śląskiego, małopolskiego i języka kaszubskiego – odróżnia gwary i dialekty od regionalnych odmian polszczyzny – wymienia typy regionalizmów (fonetyczne, fleksyjne, słowotwórcze, składniowe, leksykalne, semantyczne; podaje przykłady) – w czytanych tekstach analizuje środki językowe 	<p>Wzbogaceniem lekcji byłyby fragmenty nagrań wypowiedzi reprezentujących różne odmiany terytorialne polszczyzny</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze cechy dialektów mazowieckiego, śląskiego, małopolskiego i wielkopolskiego oraz języka kaszubskiego – charakteryzuje dokładniej dialekt regionu, w którym mieszka (ewentualnie gwarę) – rozróżnia gwarę wiejską i miejską – odróżnia dialektyzmy i regionalizmy; podaje przykłady – wyjaśnia, czym jest dialektyzacja – odróżnia dialekt od dialektyzacji (gwarę od stylizacji gwarowej) – rozpoznaje dialektyzację w czytanych tekstach (np. fragmentach <i>Chłopów</i> Reymonta), wskazuje służące jej środki stylistyczne – wykorzystuje wiadomości z tekstów naukowych; przetwarza je, *stosuje do opisywania gwar i ich relacji z językiem ogólnym 	<ul style="list-style-type: none"> – służące dialektyzacji, określa ich rodzaj i funkcje – analizuje fragmenty tekstów gwarowych, rozpoznaje formy dialektalne, przyporządkowuje do właściwych dialektów – ocenia pozycję dialektów i odmian regionalnych we współczesnej polszczyźnie 	⇒
--	--	--	--	---	---

6. Teatr modernistyczny i twórcy Młodej Polski

Teatr końca XIX wieku. Rewolucja w teatrze	1 + 1F + *1	<p>Ilustracje związane z teatrem i muzyką końca XIX wieku, np. portrety twórców, scenografia do przedstawienia opery R. Wagnera <i>Zmierzch bogów w Bayreuth</i>, E. Munch, plakat do suit <i>Peer Gynt</i> Edvarda Griega itp.</p> <p><i>Teatralny cyrograf</i> Wywiad z Grzegorzem Jarzyną i Krzysztofem Warlikowskim (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przemiany, jakie przechodzi teatr pod koniec XIX wieku – *szerzej wyjaśnia, na czym polegała wielka reforma teatralna i wskazuje jej twórców – przedstawia sylwetki i dzieła najważniejszych osobowości związanych z teatrem europejskim końca XIX wieku (R. Wagner, M. Maeterlinck, H. Ibsen, A. Strindberg, A. Czechow) – wskazuje naturalizm i symbolizm jako najważniejsze nurty reprezentowane w dramacie przełomu wieków; podaje przykłady dzieł – *wyjaśnia, na czym polegał synkretyzm dramatu końca XIX wieku – opisuje specyfikę oper Wagnerowskich *i uzasadnia wpływ Wagnera na nową koncepcję spektaklu teatralnego – przedstawia przemiany w polskim teatrze, prezentuje 	<ul style="list-style-type: none"> – *wygłasza referat na temat przemian w teatrze końca XIX w., podkreślając wpływ Wagnera i dramaturgów skandynawskich – wyjaśnia, dlaczego twórcy dramatu przełomu wieków często posługiwali się językiem symbolizmu – *przedstawia wpływ starożytnego teatru greckiego na nową koncepcję teatru przełomu wieków – *charakteryzuje nową rolę twórcy spektaklu teatralnego (reżyser – inscenizator – wizjoner – artysta słowa i obrazu) – określa rolę elementów plastycznych i muzyki w koncepcji teatru przełomu wieków – wyjaśnia, dlaczego artyści przełomu wieków (symboliści) uważali muzykę za najważniejszą ze sztuk 	Lekcję wzbogacą fragmenty dzieł muzycznych np. Wagnera, Griega, Debussy'ego
---	-------------	--	--	--	---

			<p>sylwetki twórców, m.in. S. Wyspiańskiego i G. Zapolskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia koncepcję „teatru ogromnego” S. Wyspiańskiego – *wyjaśnia pojęcie syntezy sztuk – *wyjaśnia, jak pojmowali syntezę sztuk modernistów i jakie było jej miejsce w kulturze epoki – samodzielnie znajduje informacje w różnych źródłach – porządkuje wiadomości, redaguje notatki, hasła encyklopedyczne, definicje – czyta fragmenty wywiadu z współczesnymi twórcami teatru; przetwarza znalezione w nich informacje – przedstawia poglądy na teatr współczesnych twórców; porównuje je z wizjami artystów młodopolskich 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowuje prezentację najważniejszych osobowości związanych z teatrem europejskim końca XIX wieku (R. Wagner, M. Maeterlinck, H. Ibsen, A. Strindberg, A. Czechow); interesująco przedstawia ich życie i twórczość, wykorzystuje samodzielnie znalezione materiały multimedialne – *charakteryzuje operę i poemat symfoniczny jako gatunki, które wiązały literaturę z muzyką – prezentuje wybitnych kompozytorów przełomu wieków, podaje przykłady ich dzieł (E. Grieg, C. Debussy, R. Strauss, K. Szymanowski) – tworzy bazę danych na temat przemian w teatrze końca XIX wieku 	
<p>Dramat i języki teatru. Dwie płaszczyzny w <i>Weselu</i> Wyspiańskiego. Chłopomania i „plotkarski” charakter dzieła. Parada widm i osoby dramatu. Dramat realistyczny i symboliczny. Symbole w <i>Weselu</i>. Rozrachunek z polskimi mitami narodowymi. Skrzypce Chochoła. Motyw tańca i jego funkcje. Poetyka dzieła</p>	8 + *4	<p>S. Wyspiański, <i>Wesele</i> (utwór czytany w całości)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>T. Żeleński-Boy, <i>Plotka o „Weselu”</i> (fragm.)</p> <p>F. Ziejka, <i>W kręgu mitów polskich</i> (fragm.)</p> <p>Malarstwo, m.in. J. Matejko, <i>Stańczyk</i>, <i>Wernyhora</i></p> <p>L. Wyczółkowski, <i>Stańczyk</i></p> <p>J. Malczewski, <i>Melancholia</i> i <i>Błędne koło</i></p> <p>S. Wyspiański, <i>Chochóły</i></p> <p>W. Przerwa-Tetmajer,</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza, parafrazuje, opowiada utwór – określa jego tematykę i problematykę oraz jej związek ze zjawiskami społecznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi epoki – interpretuje <i>Wesele</i>, wskazując jego dwupłaszczyznowość; uwzględnia przestrzeń i czas, postacie, akcję – rozpoznaje podwójną konwencję dramatu: realistyczną i symboliczną – charakteryzuje cechy gatunkowe <i>Wesela</i>; odwołując się do treści i poetyki utworu wskazuje cechy dramatu modernistycznego – określa nastrój poszczególnych scen i wskazuje artystyczne sposoby jego budowania – charakteryzuje przestrzeń dramatu, wykorzystując didaskalia i inne elementy dzieła – na podstawie <i>Plotki...</i> przedstawia historyczne realia <i>Wesela</i>, ukazane postacie, sytuacje, anegdoty itp. – analizuje dialogi postaci dramatu w akcie I; rozpoznaje zasadę kompozycyjną – charakteryzuje sposób przedstawienia młodopolskich dekadentów (wskazuje konkretne postacie i sceny) – charakteryzuje postacie <i>Wesela</i>, zwracając uwagę na ich portrety psychologiczne i indywidualizację języka – wskazuje elementy symboliczne: osoby dramatu, 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje i analizuje cechy dramatu realistycznego i symbolicznego w <i>Weselu</i> (uwzględniając różne płaszczyzny dzieła); charakteryzuje ich poetykę i funkcje – rozpoznaje zasadę kompozycyjną każdego z aktów dzieła *i określa jej źródła – przedstawia artystyczne inspiracje poszczególnych fragmentów dzieła (np. szopka krakowska, malarstwo historyczne Matejki, impresjonizm itp.) – określa funkcje didaskaliów w dramacie modernistycznym; wyjaśnia ich specyfikę – na podstawie <i>Wesela</i> tworzy zbiorowy portret chłopów i inteligencji – analizuje sposoby zastosowania dialektyzacji – *interpretuje <i>Wesele</i> jako rozrachunek z polskimi mitami chłopskimi, takimi jak: wieś „bajecznie kolorowa”, „ractawicka kosa”, „chłop-król Piast”, „pawie pióra”, „krwawe zapusty” rabacji galicyjskiej itp. – *określa sposoby funkcjonowania w utworze symboli wyobraźni narodowej – *odnosząc się do konkretnych scen i postaci, wyjaśnia, jak Wyspiański postrzega mityzację chłopca polskiego i jego miejsce w historii narodowej 	<p>Na lekcji warto wykorzystać fragmenty różnych realizacji scenicznych <i>Wesela</i> (a także filmu A. Wajdy), aby porównać różne koncepcje inscenizacyjne oraz możliwości „języków” teatru i filmu</p>

		<p><i>Dorobek (Rodzina artysty)</i></p> <p>W. Weiss, <i>Taniec</i></p> <p>P. Korczyński <i>Śladami Szeli, czyli Diabły polskie</i> (fragm.)</p>	<p>przedmioty, sceny – interpretuje je, wykorzystując konteksty historyczne, literackie i artystyczne; odczytuje ich znaczenia i interpretuje je</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje informacje z literatury naukowej i biograficznej dla pogłębienia znajomości kontekstów <i>Wesela</i> – wyjaśnia, dlaczego osoby dramatu ukazują się określonym postaciom – wyjaśnia, czym była młodopolska chłopomania i w jaki sposób odzwierciedliła się w dramacie – na podstawie dramatu ukazuje złożone relacje między chłopami a inteligencją, demaskując mit solidaryzmu narodowego – uzasadnia zróżnicowany sposób ukazania tańca w dramacie i określa jego funkcje w kolejnych aktach (porównuje żywiołowy taniec weselników w akcie I i hipnotyczny chocholi taniec w akcie III) – interpretuje chocholi taniec, wskazując różne możliwe odczytania tej sceny – tworzy spójną interpretację <i>Wesela</i> jako dramatu o polskich sprawach – *sięga do albumów malarstwa, szukając analogii dla ukazanych w <i>Weselu</i> zjaw i postaci – dostrzega w <i>Weselu</i> inspiracje malarstwem Matejki – wypowiada się na temat twórczości dramatycznej Wyspiańskiego, odnosząc się do terminu „neoromantyzm” – interpretuje dramat, wykorzystując potrzebne konteksty (biograficzny, historyczny, malarski, muzyczny itp.) – dostrzega w <i>Weselu</i> humor, komizm i ironię; określa ich funkcje (w kontekście poszczególnych scen i całego dramatu) – pisze na temat <i>Wesela</i> wypracowanie (wypowiedź argumentacyjną), w której przedstawi interpretację dramatu i ustosunkuje się do jego problematyki 	<ul style="list-style-type: none"> – *syntetycznie przedstawia funkcjonowanie motywu tańca w literaturze, malarstwie i muzyce epoki – określa mistrzostwo języka <i>Wesela</i> – wskazuje aforyzmy i sformułowania, które się utrwaliły w języku potocznym – zabiera głos w dyskusji na temat „problemów polskich”, dbając o uczciwość i jednoznaczność swej wypowiedzi – przedstawia rolę elementów malarskich i muzycznych w <i>Weselu</i>; *na podstawie dramatu wyjaśnia, na czym polegała młodopolska synteza sztuk – uzasadnia zróżnicowany sposób ukazania tańca w dramacie i określa jego funkcje w kolejnych aktach – *określa miejsce motywu tańca w sztuce przełomu wieków; wskazuje jego podłoże filozoficzne – *przedstawia przemiany, jakie zachodziły w sztuce tańca na przełomie wieków – interpretuje dzieła malarskie stanowiące kontekst <i>Wesela</i>; odnosi je do scen dramatu, porównuje funkcjonowanie tych samych motywów w dziełach różnych sztuk – porównuje sposób pokazania polskiego narodu i jego problemów w <i>Weselu</i> i w dramatach romantycznych; pisze pracę na ten temat 	
Wyspiański – niezwykła osobowość	1 + *1	S. Wyspiański, ***[<i>U stóp Wawelu miał ojciec pracownię</i>],	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia biografię Wyspiańskiego; dostrzega wpływ artystycznej atmosfery Krakowa na jego twórczość – wykazuje wielowymiarowość Wyspiańskiego jako 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowuje i przedstawia prezentację na temat życia i twórczości Stanisława Wyspiańskiego oraz artystycznego środowiska, 	

⇒

Młodej Polski		<p>***[Niech nikt nad grobem nie płacze], ***[I ciągle widzę ich twarze]</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY Malarstwo, np. S. Wyspiański, <i>Autoportret z żoną, Śpiący Staś, Chochoły</i></p>	<p>artysty; prezentuje jego twórczość literacką i plastyczną (malarską)</p> <ul style="list-style-type: none"> – *szerzej przedstawia związki artysty z teatrem; charakteryzuje jego twórczość dramatyczną (podaje tytuły i tematy dzieł) – interpretuje autobiograficzne wiersze Wyspiańskiego, podkreślając symboliczny związek artysty z Krakowem i Wawelem – odczytuje dzieła malarskie Wyspiańskiego, dostrzegając w nich motywy autobiograficzne – *określa style i konwencje w malarstwie Wyspiańskiego (np. impresjonizm, secesja, folklorizm) 	<p>w jakim tworzył; wykorzystuje samodzielnie znalezione materiały multimedialne</p> <ul style="list-style-type: none"> – *charakteryzuje koncepcję „teatru ogromnego” Wyspiańskiego, wskazując jego związek z młodopolską syntezą sztuk – *omawia działalność Wyspiańskiego jako człowieka teatru, malarza, artysty plastyka, twórcy polichromii i witraży oraz sztuki użytkowej – *porównuje funkcjonowanie motywów autobiograficznych w poezji i malarstwie Wyspiańskiego 	
Wesele na ekranie	1	Wesele, film w reż. A. Wajdy	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób dzieło Wajdy przekłada dramat Wyspiańskiego na język filmu – przedstawia koncepcję dzieła filmowego – *przedstawia zasady, na których opiera się narracja filmowa – przedstawia i ocenia kreacje postaci – analizuje środki filmowe wykorzystane w <i>Weselu</i> Wajdy – określa rolę warstwy dźwiękowej i wizualnej – posługuje się terminami: metafora filmowa, symbol filmowy – pisze recenzję filmu <i>Wesele</i> w reż. Wajdy – *przedstawia sylwetkę twórczą A. Wajdy i jego miejsce w historii filmu polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – zabiera głos w dyskusji na temat artystycznych i ideowych walorów filmu – wyjaśnia, na czym polega „malarskość” filmu; wskazuje konkretne kadry, sceny i dzieła malarskie – *zestawia plenery filmowe z obrazami Wyspiańskiego – wskazuje w dramacie sceny „dodane”, których nie ma w dramacie; interpretuje ich znaczenie – samodzielnie znajduje w różnych źródłach informacje na temat filmu i jego twórców 	Godzina przeznaczona na omówienie filmu ⇒
Noc nadziei i buntu. Polskie zmagania o wolność. Mitologiczna płaszczyzna dramatu	*4	*S. Wyspiański, Noc listopadowa PROPONOWANE KONTEKSTY Zdjęcia pałacu i parku Łazienkowskiego; postacie (rzeźby) bóstw mitologicznych (np. Demeter i Kory)	<ul style="list-style-type: none"> – *streszcza, parafrazuje, opowiada utwór – *określa jego tematykę i problematykę oraz jej związek ze zjawiskami społecznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi epoki – *przedstawia kompozycję dzieła – *określa czas i przestrzeń dramatu; interpretuje ich znaczenia symboliczne – *wymienia i charakteryzuje postacie – *określa sposób przedstawienia postaci historycznych – *interpretuje funkcję postaci mitologicznych i ich wprowadzenia w polską przeszłość historyczną – *analizuje obrazy jesiennej przyrody, wskazuje środki 	<ul style="list-style-type: none"> – *dostrzega w dramacie obecność tradycji literackiej i kulturowej, przedstawia je i określa sposób funkcjonowania – *analizuje sposoby przenikania się płaszczyzny historycznej i mitologicznej (symbolicznej) – *dostrzega w dramacie obecność mitu agrarnego (śmierci i odradzenia się); interpretuje jego odniesienie do polskich dziejów narodowych – *wskazuje zawarte w utworze pytania uniwersalne dotyczące polskich zmagania o wolność 	Lekcja jest okazją do przypomnienia wiadomości o tragedii antycznej, a także dramacie romantycznymi ideami mesjanizmu

			<p>artystyczne, którymi są przedstawione, i określa ich funkcje</p> <ul style="list-style-type: none"> – *charakteryzuje cechy gatunkowe utworu; wskazuje cechy dramatu modernistycznego – *określa nastrój poszczególnych scen i wskazuje artystyczne sposoby jego budowania – *interpretuje dramat, wykorzystując potrzebne konteksty, m.in. historyczny, mitologiczny, literacki i kulturowy – *interpretuje płaszczyznę aksjologiczną dzieła, rozpoznaje przedstawione w nim wartości i odnosi się do nich 	<ul style="list-style-type: none"> – *rozpoznaje w dramacie cechy modernizmu i neoromantyzmu – *przedstawia sposoby mitologizacji polskich losów – dramatycznego <i>wybijania się na niepodległość</i> – *porównuje sposób przedstawienia polskich problemów narodowych w <i>Nocy listopadowej</i> i dramatach romantycznych (np. III części <i>Dziadów</i>); analizuje porównawczo ich problematykę i poetykę – *dostrzega nawiązania do tragedii antycznej; interpretuje je, uwzględniając koncepcję „teatru ogromnego” S. Wyspiańskiego 	
--	--	--	--	--	--

<p>Tragifarsa kołtuńska. Świat według Dulskich. Postacie kobiece. Naturalistyczna wizja życia w społeczeństwie mieszczańskim</p>	<p>*5</p>	<p>*G. Zapolska, <i>Moralność pani Dulskiej</i> (dramat czytany w całości)</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY</p> <p>Danuta Knysz-Tomaszewska, <i>[Zapolska i naturalizm]</i></p> <p>(F) Dostępny spektakl teatralny, np. <i>Moralność Pani Dulskiej</i> w reż. M. Wrory, Teatr Telewizji, 2013 r.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – *streszcza, parafrazuje, opowiada utwór – *określa jego tematykę i problematykę oraz jej związek ze zjawiskami społecznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi epoki – *przedstawia kompozycję utworu – *określa czas i przestrzeń, w której rozgrywają się wydarzenia – *interpretuje funkcję zamkniętej przestrzeni dramatu (salon mieszczański) – *wymienia, charakteryzuje i ocenia postacie; określa istniejące między nimi relacje – *interpretuje pojęcie dulszczyzny, wskazując jej ponadczasowość – *charakteryzuje porównawczo np. Dulską i Dulskiego, Hesię i Melę itp. – *wskazuje sposoby indywidualizacji bohaterów sztuki – *dostrzega w utworze ironię i sarkazm i określa ich funkcje – *interpretuje tytuł, podkreślając jego ironiczny wydźwięk – *analizuje obraz społeczeństwa mieszczańskiego (i jego moralności) przedstawiony w dramacie Zapolskiej – *wyjaśnia podtytuł „tragifarsa kołtuńska”, interpretując znaczenia obu słów – *przedstawia cechy gatunkowe utworu; wskazuje cechy dramatu naturalistycznego – *interpretuje zakończenie utworu – *interpretuje dramaturgię, wykorzystując potrzebne konteksty, m.in. społecznym, egzystencjalnym, filozoficznym, literackim i kulturowym – *redaguje wypowiedź argumentacyjną na temat problematyki utworu – *czyta literaturę naukową, wykorzystuje zawarte w niej informacje – (F) *recenzuje obejrzaną inscenizację dramatu, wskazuje środki teatralne i określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – *przedstawia wiadomości o życiu i twórczości G. Zapolskiej na podstawie samodzielnie znalezionych materiałów; opowiada o jej związkach z teatrem – *ocenia miejsce G. Zapolskiej i jej twórczości na tle obyczajowości epoki; przedstawia prowokacyjne tematy, które podejmowała – *dostrzega w dramacie współwystępowanie różnych konwencji (humor, komizm, tragizm, ironia) – *wyjaśnia, jakimi środkami artystycznymi autorka osiągnęła wyrazistość postaci (analizuje konkretne fragmenty) – *na podstawie utworu Zapolskiej charakteryzuje dramaturgię naturalistyczną przełomu wieków – *uzasadnia, że dramaturgia ukazuje naturalistyczną wizję życia – *wskazuje didaskalia i określa ich funkcje w dramacie – *wyjaśnia, jak w dramacie funkcjonują motywy teatru, maski, roli – *syntetycznie przedstawia sposób ukazania w dramacie relacji między rodzicami i dziećmi, a także mężczyznami i kobietami; pisze na ten temat wypowiedź argumentacyjną, wprowadzając różnorodne konteksty – *ocenia walory teatralne (sceniczne) dramatu – (F) *pisze recenzję spektaklu teatralnego 	<p>Atrakcyjność lekcji zwiększy wykorzystanie fragmentów inscenizacji dramatu (np. Teatru Telewizji w reż. M. Wrory)</p> <p>Zamiast spektaklu teatralnego można omówić realizację filmową: <i>Panie Dulskie</i>, reż. F. Bajon, 2015 r.</p> <p>Godzina fakultatywna na omówienie spektaklu lub filmu</p>
---	-----------	---	--	---	--

<p>Jakaż jest przeciw włóchni złego twoja tarcza, człowiecze końca wieku?... Język okresu Młodej Polski</p>	<p>2 + *1</p>	<p>Fragmety utworów młodopolskich, np.: J. Kasprówic, <i>Z chałupy</i>; K. Przerwa-Tetmajer, <i>***[Wszystko umiera z smutkiem i żałobą...]</i>, <i>Mów do mnie jeszcze</i>; <i>Na skalnym Podhalu</i>; T. Miciński, <i>Bądź zdrowa!</i>; S. Żerómski, <i>Dzienniki</i>, a także poznanych wcześniej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje przemiany językowe w polszczyźnie przełomu XIX i XX wieku – wyjaśnia termin <i>styl artystyczny</i> – charakteryzuje styl artystyczny utworów Młodej Polski, wykazując jego zróżnicowanie (impresjonizm i ekspresjonizm obok klasycyzmu i naturalizmu – oraz właściwe im środki stylistyczne i językowe – wymienia najważniejsze cechy stylistyczne głównych kierunków Młodej Polski: symbolizmu, impresjonizmu i ekspresjonizmu – rozpoznaje styl czytanego tekstu (symbolizm, impresjonizm, ekspresjonizm, naturalizm) – rozpoznaje i nazywa środki stylistyczne typowe dla Młodej Polski (np. metafory, animizacje, personifikacje, hiperbolizacje *synestezje, paralelizmy składniowe itp.) – rozpoznaje (w analizowanych fragmentach utworów) środki tworzące warstwę brzmieniową, np. onomatopeje, instrumentacje głoskowe, *aliteracje, *paronomazje, rym, rytm i porządki wersyfikacyjne itp. – *we fragmentach utworów młodopolskich rozpoznaje metonimie i synekdochy; określa ich funkcje – podaje najważniejsze cechy języka i stylu utworów prozatorskich; wskazuje przykłady – dostrzega przenikanie liryki do stylu utworów epickich – w dziełach różnych rodzajów literackich dostrzega stylizacje (np. dialektalne, środowiskowe); wskazuje służące im środki językowe i określa funkcje w utworze – we wskazanych fragmentach utworów młodopolskich rozpoznaje takie zabiegi stylizacyjne, jak archaizacja i poetyzacja – rozpoznaje elementy mowy potocznej lub gwary w epice, określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – określa, czym charakteryzuje się styl artystyczny jako odmiana stylistyczna polszczyzny – podaje informacje o <i>Słowniku warszawskim (Słowniku języka polskiego J. Karłowicza, A.A. Kryńskiego, W. Niedźwiedzkiego)</i> – dokonuje analizy językowo-stylistycznej wskazanego fragmentu utworu (lirycznego lub epickiego): wskazuje charakterystyczne dla niego środki i określa ich funkcje – *wskazuje utwory liryki młodopolskiej reprezentujące wiersz sylabiczny i toniczny – wskazuje w tekstach typowe funkcje środków charakterystycznych dla liryki młodopolskiej, np.: wyszukane hiperbole i metafory budujące określoną nastrojowość, tworzące patos personifikacje i animizacje, środki archaizujące styl itp. – we wskazanych fragmentach liryki tatrzańskiej wskazuje charakterystyczne słownictwo tworzące nastrój – rozpoznaje słownictwo charakterystyczne dla stylu ekspresjonistycznego (np. w <i>Hymnach</i> J. Kasprówicza) – syntetycznie charakteryzuje język i styl prozy młodopolskiej, odwołując się do znanych utworów – *wymienia przykładowe pola semantyczne charakterystyczne dla utworów młodopolskich (np. obrazy kataklizmów, artysta i sztuka, sen) 	
--	---------------	---	--	--	--

<p>Synteza wiadomości o literaturze i sztuce Młodej Polski</p>	<p>2 + 1F + *1</p>	<p><u>Zagadnienia:</u> Dekadencki katastrofizm i modernistyczne cierpienie Rola artysty i sztuki Artysta i tłum Sztuka Młodej Polski: impresjonizm, ekspresjonizm, symbolizm, naturalizm Neoromantyzm</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje najważniejsze wątki i tematy literatury i sztuki Młodej Polski – charakteryzuje główne prądy i kierunki artystyczne epoki – na podstawie wskazanych utworów – charakteryzuje dramat symboliczny – określa kierunki rozwoju powieści młodopolskiej (eksperymenty, inspiracje naturalistyczne, liryzacja, psychologizm, groteska) – w poznanych utworach wskazuje obecność toposów, archetypów i symboli: antycznych (Narcyz, Demeter, Dionizos i Apollo, Odys, labirynt) i chrześcijańskich (Chrystus, Lucyfer, Salome, Dzień Sądu i Zmartwychwstanie), a także: błędne koło, życie jako wędrówka, grób – interpretuje porównawczo utwory młodopolskie, wykorzystując potrzebne konteksty – redaguje wypowiedź argumentacyjną (rozprawkę, szkic interpretacyjny) na temat literatury i sztuki młodopolskiej – przedstawia stosunek twórców młodopolskich do tradycji literackiej i kulturowej (np. antyku, romantyzmu); w argumentacji przywołuje konkretne dzieła 	<ul style="list-style-type: none"> – na przykładach konkretnych dzieł wskazuje artystyczne konsekwencje odkrycia podświadomości – charakteryzuje filozoficzne założenia epoki (Schopenhauer, Nietzsche, Bergson) – *wyjaśnia koncepcję sztuki apollińskiej i dionizyjskiej – *wskazuje źródła młodopolskiego estetyzmu – *w pogłębiony sposób interpretuje archetypy, toposy i symbole obecne w sztuce Młodej Polski – *wyjaśnia, na czym polegała wewnętrzna antynomiczność epoki (współwystępowanie różnych prądów i kierunków) – *przedstawia pokolenia twórców Młodej Polski i syntetycznie charakteryzuje ich twórczość – rozpoznaje w czytanych utworach konwencję realistyczną, naturalistyczną, symboliczną oraz *oniryczną – *porównuje teksty kultury (np. dzieła literackie, malarskie i muzyczne), uwzględniając różnorodne konteksty 	
<p>Dialogi z tradycją</p>	<p>1</p>	<p>W. Myśliwski, <i>Kamień na kamieniu</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – określa, co jest tematem czytanego fragmentu prozy W. Myśliwskiego – podaje podstawowe informacje o autorze i jego twórczości (autor powieści „chłopskich”) – rozpoznaje elementy świata przedstawionego, wnioskuje o czasie i przestrzeni wydarzeń – *identyfikuje fragment powieści współczesnej – określa, kim jest narrator – rozpoznaje w opisie środki stylistyczne (np. epitety) i określa ich funkcje – porównuje obrazy zabawy i tańca w czytanim fragmencie i w literaturze młodopolskiej (np. w <i>Chłopach</i> i w <i>Weselu</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje czytany fragment, wykorzystując kontekst historyczny, kulturowy i historycznoliteracki – wskazuje w opisie środki stylistyczne i językowe służące stylizacji i charakterystyce postaci mówiącej (narratora) – syntetycznie przedstawia funkcjonowanie motywu tańca w literaturze młodopolskiej *oraz w literaturze i sztuce innych epok – tworzy bazę danych na temat motywu tańca w literaturze i sztuce 	<p>Przed lekcją uczniowie mogą poszukać informacji o twórczości W. Myśliwskiego, ewentualnie przeczytać wybrane fragmenty jego utworów</p>

Praca klasowa obejmująca poznane utwory	2 + 1	Wypracowanie, poprawa	<ul style="list-style-type: none"> – wie, czym jest estetyka wypowiedzi – dba o estetykę własnych wypowiedzi – pisemnych i ustnych – dostrzega w wypowiedziach własnych i cudzych błędy językowe, poprawia je – określa podstawowe typy błędów językowych – wyjaśnia, jaka jest norma składniowa współczesnej polszczyzny i kiedy następuje jej naruszenie (na przykładzie konkretnych wypowiedzi) – wyjaśnia, jaka jest norma fleksyjna współczesnej polszczyzny i kiedy następuje jej naruszenie (na przykładzie konkretnych wypowiedzi) 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przyczyny błędów językowych (w tekście własnym i cudzym) – interpretuje błąd językowy jako naruszenie normy – wyjaśnia, czym jest norma językowa, a czym uzus 	
<p>Razem: ok. 64 godz. (kształcenie w zakresie podstawowym) + *32 godz. (kształcenie w zakresie rozszerzonym); 16 tygodni na Młodą Polskę (po 4 godz. w zakresie podstawowym + *2 godz. dodatkowo dla zakresu rozszerzonego)</p>					